

Technika zberu informácií pozorovaním (vedecké pozorovanie), priame pozorovanie, nepriame pozorovanie :)

Vedeké pozorovanie je vo svojej podstate zámerné vnímanie, racionálne poznávanie javov objektívnej skutočnosti. Pri tomto spôsobe zberu informácií pozorovateľ aktívne, systematicky sleduje príslušné znaky skúmaného objektu, na základe ktorých koncipuje fakty.

Niekedy môže byť posilnené rôznymi technickými pomôckami (nielen písacími potrebami a záznamovým hárkom, ale aj takými prístrojmi ako diktafónom, fotoaparátom a pod.).

Organizácia pozorovania predpokladá:

- výber jednotiek (napr. jednotlivcov, skupín ale aj priestoru a pod.),
- voľbu prvkov, vlastností (napr. vzdelanie, vek, pohlavie, bydlisko, vybavenie domácnosti, ...),
- určenie času (napr. sledovanie politických preferencií pred voľbami a pod.),
- registráciu zistených skutočností, ktoré sa takto „konzervujú“ a ako údaje ďalej spracúvajú.

Situácie, v ktorých výskumník prichádza do styku so skúmaným objektom priamo, keď ho skúma bezprostredne, pomocou svojich zmyslov, bez opytovania a akéhokoľvek ovplyvňovania sú **priamym pozorovaním**. Použitie tejto techniky je v zásade limitované možnosťami vizuálneho, sluchového, priestorového a časového záberu sociálnej reality samotným pozorovateľom, ale aj znalosťou jazyka, prípadne zvykov, konvencií a pod.

Takýmto spôsobom možno sledovať malé skupiny, lokálne komunity a iné. Často sa používa pri štúdiu sociálnych interakcií, postojov k práci, politických udalostí, pri komplexnom výskume spôsobu života a životného štýlu. Priame pozorovanie ako technika zberu informácií je typické pre monografickú procedúru a experiment (ktorý však umožňuje plánované, presne vymedzené a kontrolované zásahy do pozorovaného objektu, resp. situácie).

Priama účasť výskumníka vytvára predpoklady paralelného pozorovania izolovaných aspektov i celej skutočnosti, čo v pozitívnom zmysle ovplyvňuje jeho úsudky pri spracovaní údajov.

Možnosť podchytenia vopred nepredpokladaných momentov, charakteristík vzťahov, vývojových okamžikov a hlbšie preniknutie do individuálnych motivácií, situácií, resp. správania aktérov, je hodnotené ako prednosť priameho pozorovania v porovnaní s ostatnými výskumnými technikami.

Použitie tejto techniky kladie na osobu výskumníka veľké nároky, ktoré závisia od jeho schopnosti rýchlo sa adaptovať v novom prostredí, zachovať nezaujatý postoj, zvládnuť nástroje a pomôcky, vedieť vyhodnocovať zložité a neočakávané situácie, no a napokon jej realizácia si vyžaduje aj veľké časové dotácie.

Druhým základným druhom pozorovania je **nepriame pozorovanie**. Realizuje v situáciách, kedy sa medzi sociológom (výskumníkom) a pozorovaným objektom nachádza nejaký medzičlánok (napr. výpoveď inej osoby, resp. písomný prameň charakterizujúci skúmaný jav). Prítomnosť medzičlánku (filtra) ohrozuje hodnovernosť výsledkov pozorovania. Toto riziko narastá s počtom prvkov, sprostredkujúcich sekundárne informácie o skúmanej spoločenskej skutočnosti.

Pozorovanie je náročnou výskumnou technikou. Poskytuje poznatky objektívneho charakteru, ako aj informácie, ktoré nemožno získať použitím iných techník. Je vhodné používať ho v kombinácii s inými technikami.^[1]

^[1] Pavol Barát a kol.: *Občianska náuka. Náuka o spoločnosti. Chystáte sa na maturitu?* Nitra: Enigma 2005, ISBN 80-85471-71-X.